

Yerleşim Evleri ve Göçmenden Vatandaşa: Hull House Örneği

Tülay KAYA*

Öz: Yerleşim Evi Hareketi, ABD’de endüstrileşmenin tetiklediği göçmen akınının kentlerde yoğunlaşmasıyla yaşanan toplumsal problemler karşısında mevcut kültürel enstrümanların yetersiz kaldığı bir dönemde, 19. yüzyıl sonunda, sosyal reform çabalarının parçası olarak ortaya çıkmıştır. ABD’de neredeyse hemen her kentte kurulan bu toplum merkezleri arasında Chicago’da kurulan Hull House, toplumsal düzenin yeniden tesisinde nüfusun heterojenliğini ‘fayda’ya dönüştürme tasarıyla, yeni göçmenlerle nasıl ilişki kurulacağı sorununa yaklaşımıyla özel önemdedir. Çalışmanın amacı, Hull House’un farklı geçmişlerden gelenler arasında müşterek bağlamlar oluşturarak, onlara, aynı gelecek için çaba gösterebilecekleri bir form kazandırmaya çalışmalarının Amerikan vatandaşlığının muhtevasına etkisini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Yerleşim Evi Hareketi, Chicago, Hull House, göçmenlik, vatandaşlık.

From Immigrant to Citizen: the Case of Hull House

Abstract: The Settlement House Movement in the USA was born, as a part of the social reform attempts, at the end of the 19th century in a period when the social problems rendered the existing cultural instruments inadequate once the huge flow of migrants concentrated on the cities. Among the related social centres that were established almost in every city in the USA, the Hull House, which had been established in Chicago, is of special importance for its focus on converting the heterogeneity of population into "advantage" and its approach to the question of how to enter into relations with the new comers. The purpose of this study is to show how the Hull House acted in the scope of American citizenship by creating some common contexts between the new comers with different backgrounds in order to formalize them into a common future they would strive for.

Keywords: Settlement House Movement, Chicago, Hull House, immigration, citizenship.

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, 34459 Laleli/İstanbul/Türkiye.
Makale gönderim tarihi: 14.04.2017
Makale kabul tarihi: 06.10.2017

Giriş

Toplumsal reformların entelektüellerin ajandasından düşmediği yıllar olarak 1890-1910 arası dönem, literatüre ilerlemeci çağ olarak geçer. Yerleşik değerlerin sorgulandığı bu dönemde, yeni bir düzenin oturtulması bir aciliyet olarak ortaya çıkmıştı. Bu dönem aynı zamanda Amerikan kimliğinin muhtevasına ilişkin tartışmaların belirleyiciliğinde toplum kimliğinin de şekillendiği bir süreçti. Amerikan toplumunun kimliğinin şekillenmesi sürecinde İngiltere'den ve Avrupa'dan taşınan düşünsel ve kültürel referanslar belirleyici olmuştur. Eğitim sisteminden şehir isimlerine kadar bu ilişkinin izlerini bugün, hala, yeni dünyada görmek mümkündür. Bununla birlikte, İç Savaş sonrasında Endüstri Devrimi ürünlerinin toplumsal yaşamı dönüştürmeye başladığı yeni bir dönem başlar ki modern ABD'nin karşılığı olan bir Amerikan toplum kimliğinin oluşum sürecinden de ancak bu dönemde söz edilebilir.

Modernlikle özdeş Amerikan imgesinin yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladığı bu dönemde hızlı endüstrileşmeye toplumsal problemler eşlik ediyordu. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) sarsıcı bir biçimde hissedilen bu yeni toplumsal problemlerin başlıcası, kontrol altına alınamaz boyutlara ulaşan göçmen akımıydı. Yenidünya, kıtanın keşfinden günümüze vaat ettikleriyle dünyanın dört bir yanından insanları kendisine çekmeye devam etmekle birlikte, 1880-1910 arasında zirvesine ulaşan göç dalgası, ABD'nin göçmenlik tarihinde dönüm noktasıdır. 1850'den 1930'a gelindiğinde doğum yeri Amerika dışında olan nüfus 2,2 milyondan 14,2 milyona yükselmiştir. Yüzde olarak ifade etmek gerekirse, yabancı ülkelerde doğmuş olanların oranı 1850'de %9,7 iken 1920'e gelindiğinde bu oran %15'e yükselmiştir. Bu süreç içerisinde ülke dışında doğmuş olanların ulaştığı en yüksek oranlar ve ilgili dönemler şöyle özetlenebilir: 1870'te %14,4, 1890'da 14,8 ve 1910'da 14,7. 1930'lara gelindiğinde ise bu oranlarda düşüş olmuştur (Gibson & Lennon, 1999).

Yeni göçmenlerin doğum yerlerine daha detaylı bakıldığında WASP (Beyaz-Anglo Sakson-Protestan) olmamaları yoğun göç sorununa aciliyet kazandıran unsur olarak ortaya çıkar. 1910'a gelindiğinde ABD'ye gelen göçmenlerin %70'inin Doğu Avrupa'dan, %20'sinin ise Güney Avrupa'dan gelmiş olması bu durumu teyit etmesi bakımından önemlidir (Koven & Götzke, 2010: 9). Slovak, Yunan, Rus, Romanyalı ve Polonyalıları gibi güney ve doğu Avrupa'dan gelen göçmen grupları ağırlıklı olarak Katolik ve Yahudilerden oluşuyordu (Foster, 2001: 1-2). Bu bağlamda Chicago, New York ve Philadelphia gibi endüstrileşen Amerikan kentleri iş olanaklarının çeşitliği ve vaat ettiği ekonomik kalkınmanın yarattığı cazibeyle, yoğun bir şekilde ve bagajlarında farklı kültürel değerleri de taşıyarak gelen bu göçmenlerin akınına uğramıştı.

Diğer taraftan, bu kentler aynı zamanda, yeni göç dalgasına ilişkin sorunların ve dönüşümlerin en görünür olduğu alanlar olarak öne çıkar. Bu bağlamda,

kentlerin göçmen dalgasıyla hızla büyüdüğü bu dönemde karşılaşılan sorunların en önemlisi göçmenlerle nasıl ilişki kurulacağı konusuydu. ABD'nin endüstriyel açıdan yakaladığı ışıltıyı kaybetmemesi için bu insan yığınlarının yakından tanınması ve sisteme zarar vermeyecek hale getirilmeleri gerekiyordu. Diğer bir ifadeyle, kentlerde yaşanan dramatik dönüşümler ve toplumsal aciliyetler karşısında, toplumsal düzen ve kültürel harmoni için 'toplumsal aidiyet'e ihtiyaç duyuluyordu. Çünkü mevcut toplumsal örgütlenme, endüstriyel kentin kontrol edilemez şekilde büyümesi ve bunun getirdiği dönüşüm karşısında yetersiz kalıyordu. Endüstrinin çekiminde kentlerin yaşadığı iç ve dış göç dalgası kontrol altına alınması gereken problem olarak tanımlanınca, nüfusun heterojenliğini 'fayda'ya dönüştürerek mevcut düzeni korumak, Amerikan vatandaşı kavramının yeniden tanımlanması gereğini entelektüellerin gündemine taşımıştır. Vatandaşlığın yeniden formüle edilmesi kaygısının ürünlerinden birisi *Hull House*'dur.

Laura Jane Addams ve Ellen Gates Starr tarafından 1889'da Chicago'da kurulan *Hull House*, faaliyetleriyle Amerikan toplum kimliğinin oluşumundaki temel dinamikleri ve aciliyetleri ortaya koyması bakımından önemli bir girişimdir. Addams ve Starr, dışarıdan müdahalenin etkisinin kalıcı bir çözüm olmayaacağı, bunun yerine bireylerin kendi rızalarıyla bu toplumsal düzene katılmalarının yolunu açarak onları toplumun daha yararlı üyelerine dönüştürmenin daha akıllıca olduğu fikrinden hareketle Chicago'nun yoksul bir mahallesine yerleşerek, komşuluk ilişkileri üzerinden göçmenlerle ilk elden ilişkiler kurmuşlardır. Bu çabalarıyla yerel ve ulusal düzeyde kamu politikalarının geliştirilmesinde etkili olmuşlardır.

Göçmenlerin mevcut işleyişe zarar vermeden katkıda bulunmalarının yollarının neler olabileceğinin araştırıldığı bu yıllarda, reçetelerden biri olarak *Hull House*'un kuruluşunun ve bunun Amerikan tipi vatandaşlığın inşasındaki rolünün ele alındığı bu çalışmada gözden kaçırılmaması gereken nokta, bu merkezin Chicago'da kurulmuş olduğudur. Bu bağlamda, *Hull House*'un kuruluş öyküsü, Chicago örneği özelinde karşılaşılan sorunlar göz önünde bulundurulduğunda asıl anlamını bulabilir.

1890'larda Chicago

Chicago, daha iyi yaşamının artık talihini kentlerde aramak anlamına geldiği 19. yüzyılda, kitlelerin yaşamak için tercih ettiği başlıca merkezlerden biriydi. ABD içinden ve dışından farklı göçmen grupların daha iyi yaşam ve çalışma koşullarının peşinde çıktıkları yolculukların hedefi olan Chicago bu dönemde belirli özellikleriyle öne çıkar. Bu özelliklerinin başlıcası, ABD'nin endüstriyel gelişiminin avantaj ve dezavantajlarının en açık izlenebileceği kentlerden birisi olmasıdır.

Chicago, öncelikle, endüstriyel gelişmenin yörüngesinde hızla büyümüş bir kenttir. 1871’de yaşanan yangın felaketi ve sonrası gelişmeleri, Chicago’nun endüstriyel gelişmelerin öncülüğünde hızla büyümesini tarif etmesi bakımından öne çıkan hadiselerin başlıcalarındandır. 300 Chicagolunun öldüğü, 100.000 kişinin evsiz kaldığı, 18.000 binanın kullanılmaz hale geldiği bu felaket bile onun büyümesini durduramamış, mimarideki yeni teknolojilerle yapılan uygulamalarla yangın sonrası hızlıca adeta küllerinden yeniden ayağa kaldırılmıştır (Rayfield, 1997: 34-35). 1893 yılında Kolomb’un Amerika’yı keşfinin 400. yılı kutlamaları kapsamında gerçekleştirilen ‘Kolomb Dünya Sergisi’ (*The World’s Columbian Exposition*) endüstriyel gelişme hızının ve iddiasının izlenebileceği hadiselerden bir diğeridir. ‘Chicago Dünya Fuarı’ olarak da bilinen ve Osmanlı İmparatorluğu’nun da temsil edildiği bu sergi, ABD’nin ekonomisinin ve endüstrisinin ulaştığı boyutun dünyanın geri kalanına gösterilmesi bakımından çağının en büyük etkinliklerindedir (Sevinç & Fazlıoğlu, 2000).

Kaynakların, emeğin ve ulaşım araçlarının kavşağındaki lokasyonu, bir bakıma endüstri her neye ihtiyaç duyuyorsa onu sunabilme kapasitesiyle, Chicago artık kitleler için bir cazibe merkeziydi. Demiryolu taşımacılığının kazandırdığı ivmeyle endüstri kollarının çeşitlendiği bir ticaret merkezine dönüşen Chicago’da nüfus dinamiği çarpıcı şekilde hareketlenmeye başlamıştı. 1890’a gelindiğinde %40’ı yabancı ülke doğumlu göçmenlerden ve %38’i ikinci nesil Amerikalılardan oluşan 1,1 milyon nüfusa sahip olan Chicago, vaat ettiği iş olanakları ve zenginlik nedeniyle on yıl içinde 1,7 milyonluk büyük bir nüfusa ulaşmış, 1900’e gelindiğinde New York’tan sonra ABD’nin ikinci büyük kenti olmuştur (Smith, 2000: 67-68; Junger, 2010: 190).

Diğer taraftan tüm bu gelişmeler neticesinde Chicago vaatleriyle kitleleri kendine çekerken, bu yeni gelenlerle nasıl başa çıkacağına karmaşasını da yaşayan bir kentti. Hızlı sanayileşme ve beraberinde gelen göçle yoğunlaşan nüfus karşısında Chicago’nun mevcut koşullarının yetersizliği başka toplumsal sorunları tetikliyordu. Nüfus artışı hızla gecekondulaşmayı, altyapı sorunları ise sağlıklı yaşam koşullarını beraberinde getirmişti. Söz konusu hızlı artış karşısında yerel yönetimler kente yönelik temizlik, ulaşım, kanalizasyon sistemi, iskan, içme suyu, barınma gibi hizmetleri sağlamada hazırlıksız ve yetersiz kalmıştı (Smith, 2000: 67-68). Kiraların yüksek olması birkaç ailenin bir arada yaşamasıyla sonuçlanmış, küçük yaşta çocukların çalıştığı bir ortam yaratmıştı. Mevcut yapılanmasıyla söz konusu insan baskısını tolere etme imkanı olmayan Chicago suçun, sağlıklı koşulların, uzun çalışma saatlerinin, düşük ücretlerin, çocuk işçiliğinin, çetelerin ve toplumsal sınıflar arasındaki uçurum da belirgin bir hal aldığı bir kente dönüşmüştü (Kaya, 2011: 368-369).

Bu koşullar altında dönemin entelektüelleri toplumsal reform ihtiyacına dikkat çekmişlerdir. Bu arayış aynı zamanda çeşitli toplumsal girişimlerin önünü

açmıştır. Yeni gelen göçmenlerle nasıl ilişki kurulacağı sorunu karşısında ortaya çıkan örgütlenmelerin başlıcası Chicago’da kurulan *Hull House* Yerleşim Evi’dir. Bir sosyal reform hareketi olarak Yerleşim Evi Hareketi ilerlemeci çağ olarak tanımlanan, kabaca 1890-I. Dünya Savaşı arası, dönemde yaygınlık kazanmıştır. 1800’lerin sonu 1900’lü yılların başında ABD’de ortaya çıkan reform çalışmalarının uygulamadaki karşılıkları olarak görülebilecek Yerleşim Evleri hızla yaygınlaşmış ve 1910’a gelindiğinde sayıları 400’e ulaşmıştır (Lagemann, 1994: vii). ABD’de neredeyse hemen her kentte kurulan bu toplum merkezleri arasında *Hull House*, kuruluş dinamikleri ve faaliyetleriyle Amerikan toplum kimliğinin oluşum öyküsüne dair oldukça çarpıcı bir örnektir.

***Hull House*’un Kuruluşu**

Hull House, Laura Jane Addams (1860-1935) ve Ellen Gates Starr (1859-1940) tarafından 18 Eylül 1889’da Chicago’nun göçmen işçilerin yaşadığı yoksul bir mahallesinde kurulmuştur. Chicago’da kurulan ilk yerleşim evidir (Addams, 1893a: 1). Addams ve Starr her ne kadar birlikte kurmuş olsalar da, *Hull House* literatürde adeta Addams’la özdeşleştirilir. Kuruluş dönemindeki çabası ve sonrasındaki faaliyetleriyle Addams öne çıkan isim olmuştur.

Chicago’da kendi dönemlerinin ayrıcalıklı sınıflarına mensup iki genç kadın olan Addams ve Starr, ABD’de 1886’da ilk yerleşim evini kuran Stanton Coit gibi *Toynbee Hall*’dan esinlenerek *Hull House*’u kurmuşlardır (Degaan, 2005: 39; Recchiuti, 2007: 66). Londra’da 1884’te Samuel Barnett tarafından kurulan *Toynbee Hall*, yerleşim evi hareketinin ilk örneğidir. Oxford ve Cambridge Üniversitelerinden mezun genç erkeklerin gönüllü çalıştığı Toynbee Hall, fakir işçi sınıfı nüfusunun çoğunlukta olduğu, yoksul mahallelerden oluşan bir bölgede kurulmuştu. Barnett, sosyal reformun bu seçkin gençlerin yoksulluğa ilk elden tanıklık ederek, ihtiyaç sahiplerine hizmet götürmeleriyle gerçekleştirilebileceği fikrinden hareket ediyordu (Stanford, 2013). Bir odaya yaklaşık altı-sekiz insanın düştüğü, zorlu koşulların hakim olduğu bu mahallede bu üniversiteli gençler mahalleliye koşullarını nasıl iyileştirebilecekleri konusunda rol model olmaya soyunmuşlardı. Buna çeşitli derslerin verilmesi, hijyen konusunda eğitim ve meslek edindirme kursları da dahildi (Knight, 2014: 97). Diğer bir ifadeyle, *Toynbee Hall*’un seçkin sakinleri alt sınıftan komşularını ‘kültürlemeyi’ hedeflemişlerdi.

Addams, 1888’de gerçekleştirdiği Avrupa seyahati sırasında sadece müzeleri gezmekle kalmamış, Londra’da *Toynbee Hall*’u da ziyaret etmiştir. Bu ziyaretinin ardından Birleşik Devletler’e dönmesinden hemen sonra, Starr ile birlikte Chicago’da Culver ve Hull ailesinin sahip olduğu eve taşındılar ve 1889’da *Hull House*’u kurdular. Addams ve Starr’ın bu eve taşınmalarından sonra Florence Kelley, Alice Hamilton, Julia Lathrop, Sophonisba Breckinridge ile Grace ve Edith Abbott gibi benzer toplumsal sınıflardan gelen genç kadınlar da onlara ka-

tilmiştir. Bu gönüllüler, *Hull House*'un kurulduğu mahallenin sakinleriyle komşuluk ilişkileri yoluyla sosyal bağlar kurulabileceği fikrinin peşinden giderek Addams ve Starr'ı desteklemişlerdir (Knight, 2014: 106).

Hull House, kadınların daha aktif ve hakim olduğu bir merkez olması bakımından *Toynbee Hall*'dan farklılık gösterir. Ancak farklılıklar bununla sınırlı değildir. *Hull House*, *Toynbee Hall*'dan ilham alınarak kurulmuş olsa da, Chicago örneğinde Amerikan toplum realitesi *Hull House*'a başka bir form kazandırmıştır. *Hull House*'un yeni form ve içerik kazanmasına kaynaklık eden gelişmelerin başlıcası ABD'nin hızlı ekonomik büyümesiydi. Endüstriyel büyüme ve ürünler hızla yaygınlık kazanırken sınıflar arası uçurumun da büyüdüğü 1870-1890 yılları arasındaki bu dönem, literatürde Mark Twain'in 1873 tarihli *The Gilded Age: A Tale of Today* (Yaldızlı Çağ: Bugünün Masalı) adlı romanına referansla yaldızlı çağ olarak adlandırılır. Yaldızlı çağ, söz konusu romana da konu olduğu üzere, Amerikan toplumu endüstriyel olarak büyürken, bu ışıl-tının gölgesinde sefaletin şiddetle hissedilmesinden kaynaklı çelişkiye bir göndermedir (Schlup ve Ryan, 2003:186-187).

Ekonomik büyümenin bir yanılsama yaratması ve toplumsal sorunları gölgelemesi bağlamında Chicago, Amerikan yaldızlı döneminin en karakteristik aktörlerine sahipti: Hızlı endüstrileşme, kitlesel göç ve bu iki gelişmeyle ilişkili olarak ortaya çıkan toplumsal problemler. Sanayileşme nüfusu hızla şehirlere toplamış ve Güneyden gelen Afrika kökenli Amerikalılar ve Avrupa'dan gelen yeni göçmenler kentlerde yaşamaya başlamışlardı. Nüfusun hızla yoğunlaşması göçmenlerin sağlıksız koşullarda yaşamalarının yanı sıra, gettolarında bir ölçüde kendi etnik kimliklerini muhafaza etmelerinin de yolunu açıyordu. Yine göçmelerin niteliksiz işgücü statüsünde olması mevcut koşulları daha da kötüleştirilmiş ve yardıma muhtaç kitleler ortaya çıkarmıştı.

Bu bağlamda, *Hull House*'un Chicago'da kurulmasında birincil etken, 19. yüzyılda ABD'nin hızlı sanayileşmesi paralelinde yaşanan büyük göç dalgasıydı. 1800'lerin sonunda Chicago'da nüfusun %78'inin ya farklı bir ülkede doğmuş olan kişilerden ya da farklı bir ülkede doğmuş olan kişilerin çocuklarından oluşuyor olması söz konusu artışı doğrular (Knight, 2014: 107). *Hull House*'un kurulduğu *Nineteen Ward* (Ondokuzuncu Bölge) söz konusu demografik çeşitliliğin adeta bir örneklemini gibidir: *Hull House* kapılarını ilk açtığında mahalle adeta demografik bir dönüşümden geçiyordu. İrlanda ve Alman kökenli, İngilizce konuşabilen işçi sınıfı üyesi eski sakinlerinin yerlerini hızla İtalyan, Rus Yahudisi ve Yunanlı yeni göçmenler almaya başlamıştı. Yunanlıların *Hull House* civarındaki sokaklara yerleşmeye başlamaları 1890'larda başlar. 1904'te sayılarının 11.500'e ulaşmasıyla birlikte artık kentin en büyük Yunan kolonisi olmuşlardır. Doğu Avrupa'dan Chicago'ya Yahudi göçü ise 1870'lerde başlamıştır. *Hull House*'un hemen yakınında yaşayan Yahudi nüfusu 1900'lerin ba-

şında 6.000 iken, 1914'e gelindiğinde bu sayı 14.000'e ulaşmıştır. Güney İtalya'dan Chicago'ya göç de 1870'lerde başlamış ve 1880'lerde *Nineteen Ward*'da bir İtalyan kolonisi kurulmuştur. *Hull House*'un hemen yakınındaki bu koloninin nüfusu yüzyıl başında 5.000 civarında iken 1914'e gelindiğinde bu sayı 27.000'e ulaşmıştır (Lissak, 1983: 23-38). *Hull House*'un güneyinde ise Rus ve Polonya Yahudileri yaşıyordu. Çarpıcı rakamlar sergilemeseler de Almanlar, İskandinavlar, Macarlar, Avusturyalılar ve Hollandalılar, Bohemyalılar, Kanadalı Fransızlar ve diğer İngilizce konuşan kolonilerden gruplar da mahallenin kalabalığına karışıyordu (Woods & Kennedy 1911: 54; Boston Transcript, 1892)

Napolili İtalyanlar, Almanlar, Polonya Yahudileri, Rus ve Yunanlı göçmenlerle çevrelenmiş *Hull House*'un hedef kitlesi kentin bu yeni sakinleriydi. Demografik çeşitliliğinin yanı sıra mahallenin fiziki koşulları da "büyük bir şehirde modern hayat koşullarının yol açtığı sosyal ve endüstriyel sorunların çözümünde deneysel bir çaba" (Addams, 1893a: 22) olarak tanımlanan yerleşim hareketinin ilgili ideallerinin hayata geçirilmesine imkan tanınması bakımından da biçilmiş kaftandı:

Caddeler anlatılamayacak derecede pis, okulların sayısı yetersiz, fabrika kanunları hayata geçirilmemiş, cadde aydınlatmaları kötü, yol kaplamaları çok berbat olup ara sokaklarda ve küçük caddelerde hiç yok ve ahırlarda hiçbir hıfzıssıhha kuralına uyulmuyor...Daha yaşlı ve daha zengin nüfus maliyetlerini karşılayabildiklerinde hemen taşınma arzusunda görünüyorlar. Vatandaşlık vazifeleri konusunda büyük ölçüde bilgisiz olan yeni gelen göçmenler için yer açıyorlar... Büyük bölümü ahsap olan bölge evleri esas olarak tek bir aile için inşa edilmişti ve şimdi birkaç aile tarafından paylaşılıyor ... birçok evde arka bahçedeki musluk dışında su tesisatı bulunmuyor; yangın merdivenleri yok; çöp ve küller kaldırımlara sabitlenen ahsap kutulara konuyor. Harap haldeki büyük evlerden oluşan mevcut sistemin en cesaret kırıcı özelliklerinden birisi, birçoğunun sahibinin cimri ve cahil göçmenler olmasıdır. (Addams, 1893b: 29-31)

Kentsel toplumsal yaşamın içinden çıkılmaz bir hale geldiği bu süreçte *Hull House*, "daha yüksek kentsel ve sosyal yaşam için bir merkez sağlamak; eğitim amaçlı ve hayırsever kurumlar oluşturmak ve sürdürmek, Chicago'nun endüstriyel bölgelerindeki koşulları araştırmak ve iyileştirmek" (Linn, 2000: 110) amacıyla kurulmuştur. *Hull House*'un kapısı bu yeni göçle gelen ve sağlıksız koşullarda yaşayan her yaş grubundan mahalleliye açılmış ve hızla toplumun farklı katmanlarından, farklı coğrafyalardan ve biyografilerden kadın ve erkeklerin yollarının kesiştiği bir sosyal merkeze dönüşmüştür.

Hull House'da Yürütülen Faaliyetler

Hull House'da faaliyetler sosyal, eğitim, yardımseverlik ve yurttaşlık gibi dört temel alanda yürütülmüştür (Boston Transcript, 1892): Ücretsiz sağlık hizmetleri, civardaki fabrikaların işçilerine sıcak yemeklerin hazırlanıp satıldığı bir mut-fak, kütüphane, okula giden çocuklar için okul sonrası programları, anaokulu, oyun grupları, çalışan annelerin daha küçük yaşta çocukları için kreş, kitap okuma grupları, el sanatları atölyesi, yemek, dikiş, nakış, tamir, müzik okulu, Pazar konserleri, vatandaşlığa kabul ve vatandaşlık dersleri, Latince, Fransızca, Almanca, İngilizce, matematik, Amerikan tarihi, psikoloji, hijyen, teknik resim dersleri sağlanan olanaklardan ve etkinliklerden birkaçıdır (Degaan, 2005: 40). Ayrıca, kurdukları istihbarat bürosu yardıma ihtiyacı olan çok sayıda göçmene destek oluyordu (Boston Transcript, 1892). Yine *Hull House*'da sivil toplum kuruluşlarının çeşitli toplantılarına ev sahipliği yapacak konferans salonları oluşturularak gazeteci, akademisyen, politikacı ve din adamlarıyla mahallelinin bir araya gelip, tartışabileceği geceler düzenleniyordu. Eskrim ve atletizm kulübü, ağaç oymacılığı kulübü, kadın kulübü, genç vatandaşlar kulübü, mesleki eğitim ve yardım faaliyetlerinin yanı sıra boş zaman aktivitelerine de bir form kazandırma amacıyla *Hull House*'da kurulmuş kırktan fazla kulüpten birkaçıdır (Lagemann, 1994: 1; Park, 2007: 761).

Kiraya verilen odalardan, kafeden, dükkanlardan ve bağışlardan elde edilen gelire yürütülen bu faaliyetleri daha da detaylandırmak mümkündür (Woods ve Kennedy, 1911: 53). Ancak daha önemlisi, Addams ve arkadaşları *Hull House*'da sadece yardıma muhtaç gruplara değil, bir bütün olarak mahallenin ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışmışlardır (Addams, 1893b: 32). Mahallelinin sorunlarının öncelik taşıdığı ve bu sorunların mahalleliyle birlikte tartışıldığı ve gerekli yardımların organize edildiği bu merkezde yürütülen faaliyetlerle bir anlamda mahalleyi mahalleliyle birlikte yeniden inşa etmenin uzlaşılı yolları aran-yordu. Bu amaçla, aktivitelerin sadece Addams ve arkadaşları tarafından değil, yine *Hull House*'un komşuluk yaptığı mahalleli tarafından gerçekleştirilmesi hedefleniyordu ki, kısa sürede *Hull House*'daki faaliyetler 90-100 kişiden oluş-an bir mahalleli grubu tarafından gerçekleştirilmeye başlanmış ve ziyaretçi sa-yısı haftada ortalama 9000 kişiye ulaşmıştı (Addams, 1893b: 55; Horowitz, 1974: 73). Aktivitelerin birlikte yürütülmesindeki amaç, ortak ilgilerin geliştirilmesi idi. Addams'a göre toplumun ilerlemesi bilinçli amaçlar uğruna bir ara-ya gelmiş insan iradesiyle mümkün olabilirdi (Knight, 2014: 304). Ona göre benzer umutların ve arzuların paylaşılması insanlar arasında bağ oluşmasının önündeki engelleri kaldıracaktı (Addams, 1911b: 21). Toplumsal ilerlemenin örgütlenmiş ortak bir ruhun inşa edilmesiyle mümkün olacağına duyulan inanç dolayısıyla *Hull House*'da yürütülen kültürel, eğitim ve yardım faaliyetleriyle göçmen komşularının kültürel bariyerleri aşarak bir yere ait olma duygusunu in-

şa etmelerinin yollarını aramışlardır. Farklı geçmişlerden gelenler arasında müşterek bağlar oluşturarak aynı gelecek için çaba gösterilmesinin sağlanması amacıyla iki alanda yürütülen faaliyetler özellikle öne çıkar: Kültür-sanat ve rekreasyon.

Kültür-Sanat

Sanat, özellikle Ellen Gates Starr'ın toplum felsefesinin özünü oluşturuyordu. Starr, sanayileşmenin yarattığı toplumsal problemleri aşmanın bir aracı olarak birçok sanat etkinliğini *Hull House*'da uygulamaya koymuştur (Hecht, 1982: 172). Verilen sanat tarihi derslerinin yanı sıra Jane Addams ve Starr'ın Avrupa seyahatlerinde topladıkları resimlerin *Hull House*'un duvarlarında yerlerini alması bu faaliyetler kapsamındadır. Bu koleksiyon aynı zamanda *Hull House*'u ziyaret eden komşularının sanata ilgi duymaya başlamaları ve bu ilgilerinin kalıcı kılınması amacıyla evlerinin duvarlarına asmaları için iki haftalığına ödünç verilebiliyordu ve bu sürenin sonunda yenisini ödünç alabiliyorlardı (Addams, 1895: 615).

Addams da, çalışan göçmen işçilerin hayatında sanat aracılığıyla dönüşümler olmasının sağlanabileceği konusunda Starr'la hemfikirdir. Ona göre bunun yollarından biri tiyatroydu. İşçilerin yaşam gerçekliğiyle uyumlu tiyatro oyunları vasıtasıyla toplum yararına sağlıklı bir toplumsallaşma elde edilebilirdi. Addams, *Hull House* tiyatrosunu izleyen komşularının sahnede kendi yaşamlarının temsil edildiğini görmelerini gerekli görüyordu. Bu amaçla, sahnelenen oyunlarda toplumsal gerçekçilik ekseninde kentteki endüstriyel yaşamın yarattığı koşulların yansıtılması gözetiliyordu. Ayrıca, göçmen komşular sadece izleyici statüsünde değillerdi; aynı zamanda, bu oyunların aktörleriydiler. Hatta, gündüzleri çeşitli işlerde çalışan, akşamları oyun sergileyen bu göçmenler 1911'e gelindiğinde ulusal düzeyde tanınır olmuşlardı (Hecht, 1982: 173-177).

Diğer taraftan *Hull House*'da tiyatro oyunlarının sahnelenmesi, sosyal kulüp programları, konserler gibi faaliyet ve olanakların amacı sadece kültürel açlığı gidermek değildi. Sanat, aynı zamanda bireyi toplumla kaynaştıran bir olgu olarak görülüyordu. Addams'a göre, özellikle sanat, bu nedenle herkesin erişimine açık olması gereken bir kaynaktı. Çünkü sanatın başlıca fonksiyonu, insanı bireysel deneyiminde 'dışarıda bırakılmışlık' duygusundan kurtarmaktır (Addams, 1899: 36). Göçmenleri dışlanmışlık duygusundan uzaklaştırarak Amerikan toplumu için faydaya dönüştürmenin yollarından biri, onların potansiyel zenginlikleriyle ilgilenmekti. Bu bağlamda, *Hull House*'da düzenlenen çeşitli sanatsal ve eğitici aktiviteler göçmenlerin 'bagajlarındakileri' keşfetmenin araçlarından biri olmuştur. Böylece, göçmenlerin Amerikan toplumuna uyum süreçleri kolaylaşırken, Amerikan toplumu için de göçmenler mevcut kaotik ortamı daha da zorlaştıran unsurlar olmaktan çıkacaklardı.

Göçmenlerin herhangi bir baskı olmadan kendi rızalarıyla kültürel aidiyetlerini ve geride bıraktıkları geleneklerini paylaşmalarına olanak sağlayan uygulamalardan biri, 1900'de açılan *Hull House Labor Museum* (Hull House İşgücü Müzesi)'dir. Bu uygulama kapsamında, *Hull House* kadrosu her Cumartesi akşamı komşularını kendi geleneksel yeteneklerini sergilemek ve öğretmek üzere davet etmişlerdir (Stankiewicz, 1989: 37). Burada göçmenlere geçmiş deneyimlerinin ne kadar değerli olduğu hissettirilerek, toplum için yaptıkları katkı hatırlatılıyor ve eski dünyadaki deneyimleriyle Amerikan toplumu arasında bir köprü kurulmaya çalışılıyordu. Diğer bir ifadeyle, kültürel farklılıkların potansiyel sorunların başlangıç noktası olmasının önüne geçilmesi için yeni gelen göçmenlerin aralarına karışılarak gelenekleri ve fikirleri öğrenilmeye çalışılıyordu. O dönem *Hull House*'un ziyaretçilerinden Rus göçmen Philip Davis'in anılarında ifadesini bulduğu gibi,

Hull House, iyi niyet, iyi İngilizce, iyi vatandaşlık üniversitesi.... Jane Addams'a farklı arka planlara sahip insanları sevme yeteneği bahşedilmişti. O günün göçmen eleştirilenlerinin tersine, kalıtsal mirasımızdaki en değerli unsuru gururla esas almamız için bizi teşvik etti.... Halsted Caddesi'ndeki komşularıyla (Yunanlılar, İtalyanlar, Polonyalılar, Ruslar ve diğer birçokları) yaptığı bu tür kişisel konuşmalar yoluyla, bu ülkeye nakledilen eski dünya kültürlerine ilişkin etkileyici ölçüde bilgi edindi. (Davis ve McCree, 1942: 118 aktaran Elstain, 1998: 342)

Göçmenlerden ilk elden elde edilen bilgilerle sadece göçmenlerin Amerikan toplumuyla uyumlu hale getirilmeleri hedeflenmiyor, aynı zamanda göçmenler ve ikinci kuşak göçmen çocukları arasında ilişki kurulmaya da çalışılıyordu. Örneğin, müzedeki doküman tezgahları ve eğirme makineleriyle, mahallenin kadınları ABD'ye göç etmeden önce uygulamakta oldukları doküman ve eğirme tekniklerini birbirlerine ve çocuklarına gösterebiliyorlardı. Böylece, çocukların ebeveynlerinin yaşamlarındaki değerleri keşfedeceği, kuşaklar arasındaki kopuşun giderilebileceği düşünülüyordu. Söz konusu kopuşun giderilmesi aynı zamanda göçmenin Amerikan toplumuyla ilişki kurmasının da yolunu açacağından, bundan Amerikan toplumu da yarar sağlayacaktı (Horowitz, 1974: 74).

Sanat, göçmenlerin uyum problemlerini paylaşılan deneyimler aracılığıyla aşmanın araçlarından biri olurken, aynı zamanda endüstriyel kentleşmenin yarattığı olumsuzlukları törpüleme ve mahalledeki farklı etnik gruplar arasında iletişim yaratmak için başvurulan bir araç işlevi görüyordu. Farklı etnik grupların misafir olduğu *Hull House*'da sanatsal faaliyetlerle ABD'ye yeni gelen farklı aidiyetten mahallelilerin birbirleriyle iletişim kurmaları sağlanarak hem kendi küçük gruplarında izole yaşamlarının önüne geçiliyor, hem de ana akım Amerikan kültürel değerleriyle ilişki kurmalarının önü açılıyordu. Böylece, *Hull House*, bu aktivitelerle bir tür 'kamusal alan' yaratarak, göçmen komşularını Amerikan toplumuna kültürel birikimleriyle katkıda bulunacak unsurlara dönüştürüyordu. Günün sonunda, Amerikan toplumuna uyumlarını zorlaştıracak duygu-

lardan uzaklaştırılarak, Amerikan toplumunu kendi gerçeklikleriyle birlikte benimseyebilecekleri yeni bir ülkeleri olması sağlanmaya çalışılıyordu.

Rekreasyon

Göçmenler arasında müşterek bağlar yaratarak toplumsal bir bağ oluşturmalarının yollarından bir diğeri de, *Hull House* girişiminde rekreasyon alanında yapılan çalışmalar olmuştur. Addams, antik çağlarda kentlerde boş zaman aktivitelerine toplumsal yaşamda yer verilirken modern zamanın kent yönetiminin gençlerin doğal isteklerinin olumlu gelişmesi için hiçbir önlemi almadığını, yönlendirmede etkisiz kaldığını ve bu nedenle genç kuşağın kazanılamadığını düşünür (Addams, 1907: 492). Kent yönetiminin söz konusu ilgisizliğini kentin halen 18. yüzyıl idealleri üzerinden yönetilmesine bağlar. Bu bağlamda valilerin cezalandırma, zorlama ve baskıyı toplumu bir arada tutmak için araç olarak kullanmaları nedeniyle belediye idaresinin yetki alanının sadece kısıtlayıcı tedbirleri almakla sınırlanmış olmasını eleştirir. Addams'a göre kent yönetiminin hedef kitlesinin sadece suçlular, sapkın ve hastalar olarak sınırlandırılması toplumun büyük bir kısmının gözden kaçırılmasına neden olmaktadır. Büyük hastaneler, imarethaneler kurulurken toplumsal ihtiyaçların ve aciliyetlerin farkına varılmamakta ve sorunun odağı haline gelen bu insan yığınları için pratikte hiçbir şey yapılmamaktadır. Toplum bir değişim sürecinden geçmekte ve dönüşen toplumun ihtiyaçlarına bu idealler üzerinden yürütülen kent yönetimi cevap vermekte başarısız kalmaktadır. Kontrol edilmesi güç endüstriyel gelişme kaynaklı büyüme ve göçmen yığınları gibi yeni gelişmeler karşısında Amerikan kentleri toplumsal bağların zayıfladığı alanlara dönüşmüştür (Addams, 1905: 425-440).

Addams'a göre, oyun alanları ve parkları, modern kent yaşamında önceki dönemin toplumsal bağları kuvvetlendirmede işlevsel olan kurumlarının işlevselliğini yitirmesi karşısında insanlar arasında ilişki kurulması için sunduğu ortam nedeniyle güçlü bir alternatiftir. Ona göre, modern kent yaşamında rekreasyon olanakları kendi doğallığında işbirliğini içerdiği için toplumsal dayanışmanın ve vatandaşlığın yaratımında oldukça fonksiyoneldir (Addams, 1908: 454). Bu nedenle, özellikle, oyun alanlarını ve parkları, modern kent yaşamının yaşlıları ve gençleri birbirinden uzaklaştıran ve duyarsızlaştıran, ayrı dünyaların aktörleri haline dönüştüren ortamında, kuşaklar arasında yeniden ilişki tesis edilmesi bakımından hayati önemde görür. Ayrıca, genç kuşağın iyi birer vatandaş olarak gelişmeleri isteniyorsa, enerjilerini aktarabilecekleri bu tür tesislerin gençlerin erişimine açık olması gerekliydi. Bu tür olanaklar sağlıklı bedenler ve ahlaklı ruhlar yaratmak kadar gençleri kentin yozlaştırıcı etkilerinden korumaya yardım ediyordu. Dolayısıyla, kamusal dinlenme tesisleri, gençlere enerjilerini kullanabilecekleri platformlar sunarak hem onları tehlikelerden koruyabilirdi, hem de kuşaklar arasında ilişki kurulmasının önünü açabilirdi. O nedenle modern kentler halka bu tür olanaklar sunmalıydı. (Addams, 1907: 493-494).

Bu önkabullerle ilk adımı *Hull House* atmış ve 1894'te Chicago'daki ilk halka açık oyun parkını açmıştır (Anderson, 2006). Bu süreçte kurulan oyun alanlarının her birinin içinde kızlar ve erkekler için spor salonları, kulüp odaları, halk kütüphanesi salonları, dans salonları ve bu kapalı salonların hemen dışında açık hava spor salonu, yüzme havuzları, atletizm sahaları gibi gençlerin ilgisini çekecek tesisler bulunuyordu. Addams, üç yıl gibi kısa bir sürede bunu gerçekleştirmiş olmaktan gurur duyar. Bu parkların kurulduğu bölgede daha önce onlarca genç tutuklanmışken, zamanla bu sayıda gözle görülür bir düşüş yaşanmıştır. Çocuk ve genç hükümlülerin sayılarındaki azalmayı kentteki bu küçük parkların enerjilerini boşaltmaları için sunduğu olanaklara bağlar (Addams, 1911a: 145). Uzun vadede Amerikan vatandaşlığına katkısını ise şöyle örneklendirir:

Altı veya sekiz veya on kişilik çete bir oyun parkına aynı anda girerlerse, oyun parkının başındaki adam yalnızca her birinin eşit şansa sahip olması dert etmelidir; 'her birinin özgürlüğünün' Herbert Spencer'in deyişiyle, 'yalnızca tümünün aynı şekilde özgürlüğüyle sınırlı olmasını'. Çeteden biri aletleri çok uzun süre kullanmak isterse veya birisi oyun parkının hakimi olmak isterse, görevli adam: 'Hayır, Bahaneci Beyefendi, hiç de bile, burası herkese açık bir oyun parkı ve eşit şekilde bu muhitteki tüm çocuklara ait' der. Ve şehre sağlanan aletleri kullanmak için sıralarını beklemek zorunda olduklarını anladıklarında, oyun parkını kullanan yüzlerce çocuğa politik yaşam konusunda başka bir fikir vermeye başlarsınız. (Addams, 1911a: 148)

Diğer bir ifadeyle, gençler sadece kendi iradeleriyle emniyette olabilirlerdi ki, 'kendini kontrol etme' iyi vatandaş yaratımının da temeliydi.

Hull House'da Yürütülen Faaliyetlerin Ulusal Düzeyde Yankısı

Hull House Chicago'da halka açık banyoları, oyun parkları, spor salonları, halka açık mutfak, şirket ve fabrika çalışanları için üniversitelerle işbirliğiyle yaygın eğitim olanağı, ücretsiz sanat sergileri, halka açık yüzme havuzları gibi birçok kamusal hizmete öncülük etmiştir (Elshtain, 2002: xix). Mahalle düzleminde uygulamaya geçirdikleri bu faaliyetleriyle etki alanları sadece mahalledeki komşularıyla sınırlı kalmamış, mahalleden ulusal seviyeye kadar genişlemiştir. Kent yönetimine çeşitli bakımlardan yol gösterici olmalarının yanı sıra vatandaşlığın içeriğinin dönüşmesinde kıymetli bilgi ve uygulamalar ortaya koymuşlardır.

Özellikle, vatandaşlarına boş zamanlarını geçirmek için uygun ortamlar sunmayan kentlerin polis merkezlerine ve hapishanelere daha fazla kaynak ayırmak zorunda kalacakları konusunda verdikleri ilhamla, belediyeler kamu eğlence ve dinlencesine ajandalarında daha fazla yer açmaya, şehir parkları ve oyun alanları için fon oluşturmaya başlamışlardır. Chicago ve daha pek çok Amerikan şehri bu dönemle birlikte şehir parkları ve oyun alanları kurmak için milyonlarca dolar fon ayırmıştır. Söz konusu planlamayla 1905-1907 arasında 24 kent merkezinde oyun alanları ve benzeri tesisler % 54 oranında artış göstermiş ve 1915'e gelindiğinde kasaba ve kentlerdeki oyun alanlarının sayısı

3294'e ulaşmıştır (Park, 2007: 763-766). Sonuç olarak, daha önce yardım kuruluşlarının ve derneklerin inisiyatifinde ve öncülüğünde yürütülen bu çalışmalar artık belediyelerin faaliyet alanına girmişti.

Hull House öncülüğünde yürütülen çalışmaların yerel yönetim politikalarının şekillenmesinde ne kadar etkili olduğunu, Kolomb Dünya Sergisi'ne katılmak üzere Chicago'yu ziyaret eden William T. Stead, 1894 tarihli *If Christ Came to Chicago* (Mesih Chicago'ya Gelirse) başlıklı çalışmasında çarpıcı bir biçimde ortaya koyar. Chicago'yu, Dünya Fuarının ve *Hull House*'un kentsel gelişmeye yönelik önerileriyle geliştirilmiş ve yeniden biçimlendirilmiş ideal bir dünya kenti olarak tanıtır. Bu anlamda Stead'e göre dünya sergisi kentin yeni mimari düzenlenmesine model olurken, *Hull House* kentin sosyal ve idari fonksiyonlarının yanı sıra yaşam alanları ve eğitsel konular için ilham olmuştur. Hatta Hull House, 'şehrin en büyük sosyal merkezi' olmuştur. Bu süreçte adeta Stead'in ifadelerini doğrular şekilde yerleşimcilerin hayata geçirmeye çalıştıkları pek çok sosyal ve endüstriyel reform gerçekleştirilmiştir: Meyhanelerin yerini içinde kütüphanelerin de olduğu kafeler almış, şehirdeki boş arsalar oyun alanlarına dönüştürülmüştür. Çocuk işçiliğini yasaklayan kanunlar ve günde sekiz çalışma yasası uygulamaya konmuştur (Diane Dillon, t.y.)

Hull House kadrosu ayrıca, yürüttükleri araştırmalarla sosyal dokuya ilişkin gerçekçi bilgilere ulaşmış, bu araştırmalardan elde ettikleri bilgiyle kamu politikalarının düzenlenmesinde etkili olmuşlardır. Addams ve çalışma arkadaşları sosyoloji sınırları içerisinde görülebilecek, doğrudan gözlem ve istatistiki verilere dayandırarak yaptıkları araştırmaları ve barınma, kültürel faaliyetler, sağlık, temizlik, eğitim vb. gibi kent hayatına ilişkin tüm pratikleri kapsayan bir alanda gösterdikleri faaliyetleriyle mahalli yönetimlere bilgi üretmiş oluyorlardı. Bu yönüyle *Hull House* hayırseverlik teşkilatı olmanın sınırlarını zorlar. Addams ve arkadaşları, en başında çabalarıyla ve ortaya koydukları ürünleriyle model aldıkları yerleşimcilerin yüksek kültürlerini onlar kadar ayrıcalıklı olmayan komşularına aktarma amacındaki *Toynbee Hall*'dan farklılaşmıştır. Kaldı ki Addams'a göre yerleşim "ne bir okul ne de bir hayırseverlik idi; ve bir hayırseverlik okulu veya okul yoluyla yapılan bir hayırseverlik de değildi" (Addams, 1899: 41). Bu nedenle *Hull House*'da ortaya konan çabanın hayırseverliğe indirgenmesinden rahatsızlık duyar:

Şüphesiz hayırseverlikle ilgili güçlü eğilimleri ve vicdani olarak yürütülen yardım amaçlı çeşitli ayrı departmanları olsa da, Hull House'ın hayırseverlik olarak kabul edilmesi beni her zaman üzüyor. Mamafih, hayırsever kelimesinin bir bütün olarak House'ın tüm faaliyetleri için kullanılması adil değil ... bu çabaları hayırseverlik olarak adlandırmak bu kelimeyi adil olmayan bir şekilde kullanmak ve iyi vatandaşlıkla ilgili vazifeleri azımsamak demek oluyor (Addams, 1893b: 55-56)

Ortaya koydukları bu ürünlerle ve araştırmalarla kısa sürede sosyal mevzuatın düzenlenmesinde etki gücü olan bir baskı grubuna dönüşen *Hull House* 40 yıl boyunca faaliyetlerine devam etmiştir. Addams'ın ölümünün ardından Jane Addams *Hull House* Derneği de Addams'ın çizgisine sadık kalmış ve konut yardımı, çocukların korunması, eğitim, gibi birçok sahada Chicago'daki 60.000 civarındaki ihtiyaç sahibi için sunduğu sosyal refah çalışmalarını 27 Ocak 2012'de finansal güçlükler nedeniyle kapatılana kadar sürdürmüştür (Feratu ve Martin, 2012). Bugün müze olarak varlığını sürdüren *Hull House* Jane Addams'ın aktif olduğu yıllardaki faaliyetleriyle 'modern' Amerikan toplum kimliğinin inşa edildiği sürecine ilişkin oldukça çarpıcı bir örnektir.

Sonuç

Hull House, endüstrileşmeye yoğun toplumsal problemlerin eşlik ettiği bir dönemde, 19. yüzyılın sonunda, Chicago'da kurulmuştur. Chicago, dönemin endüstri merkezlerinden biri olmasının yanı sıra sanayileşmenin tetiklediği göç dalgasının yol açtığı toplumsal sorunların yoğun olarak yaşandığı kentlerden biridir. Endüstriyel kent yaşamının sosyal düzeni dönüştürdüğü ve mevcut kültürel enstrümanların işlevsizleştiği bu süreçte çözüm, bu kitlenin sorunsuz hale getirilmesinde görüldü. Çözüme ulaşmada önkoşul, yeni gelen göçmenlerin yakından tanınmasıydı ve *Hull House* bu çaba için oldukça işlevsel bir platformdu. Bu bağlamda, *Hull House* kurucuları, sosyal hizmet, siyaset ve sosyolojinin kesişme noktasındaki eğitsel ve kültürel faaliyetleriyle göçmenlere Amerikan toplumuna katkı sağlayacak bir aidiyet inşa etme süreçlerinde rehberlik etmişlerdir. Bu rehberliği göçmenlerin oturdukları yerin dışından değil, yaşadıkları yoksulluğun içinde onlarla beraber yaşadıkları mahallede yapmışlardır. Mahalle düzleminde, komşuluk ilişkileri üzerinden farklı geçmişlerden gelenler arasında müşterek bağlamlar oluşturarak onlara aynı gelecek için çaba gösterebilecekleri bir form kazandırmaya çalışmışlardır.

Bu çabasıyla *Hull House*, esasında, toplumsal düzen ihtiyacının karşılığı olarak, yeni gelen göçmenlerin mevcut işleyişe zarar vermeden Amerikan toplumunun uyumlu unsurlarına dönüşmelerinin yollarının araştırdığı bir merkezdir. Jane Addams ve arkadaşlarının tüm çabalarının gerisindeki asıl motivasyon, Amerikan kimliğini tanımlayan değerlerin benimsenmesi yoluyla gerçekleşecek toplumsal uyumdu. *Hull House*'da ve *Hull House*'un öncülüğünde yürütülen aktiviteler bu nedenle bir tür sosyal kontrol mekanizması işlevi de görüyordu. Gerçekleştirilen faaliyetlerle göçmenleri kamusal görevlerini yerine getirmeleri konusunda eğitmek sosyal kontrolün pratikteki karşılığıydı. Böylece, inşa edilecek vatandaş modeliyle devletin sosyal kontrol yükü de hafifleyecekti.

Elbette, *Hull House*'un tüm bu çabalara rağmen hedeflerine tam olarak ulaşamadığı tartışılır. Bununla birlikte, *Hull House*'un farklı etnik ve kültürel kökenden gelen insanlar arasında kamu yararına bir bağ yaratmak çabası vatan-

daşlığın yeniden formüle edilmesinde etkili olmuştur. Kuruluş öyküsü ve faaliyetleriyle vatandaşlığın siyasi statüsünün alışıma kültürel ve sosyolojik boyut katmış olmaları önemlidir. Bu anlamda *Hull House*, birbirinden farklı biyografileriyle bu yeni gelen göçmen gruplar arasında yarattığı diyalog ortamı yoluyla toplumsal bütünleşmeye ulaşma çabasıyla, anlamını ve gerçekliğini Amerikan toplumunun kendi öyküsünde bulan özgün bir Amerikan kurumudur. Yine bu bağlamda, yeni gelenlerin mevcut sistem için tehdiye dönüşmeden faydaya dönüşürmelerine çalışılması Amerikan pragmatizmiyle de uyum içindedir.

Kaynakça

- Addams, J. (1893a), “The Subjective Necessity for Social Settlements”, Henry C. Adams (Ed.), *Philanthropy and Social Progress*, Thomas Y. Crowell, New York, s. 1-26.
- Addams, J. (1893b), “The Objective Value of a Social Settlement”, Henry C. Adams (Ed.), *Philanthropy and Social Progress*, Thomas Y. Crowell, New York, s. 27-56.
- Addams, J. (1895), “The Art-Work Done By Hull-House, Chicago”, *The Forum*, Vol. 19, July, s. 614-617.
- Addams, J. (1899), “A Function of the Social Settlement”, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 13, May, s.33-55.
- Addams, J. (1905), “Problems of Municipal Administration”, *American Journal of Sociology*, Vol. 10, No. 4, January, s. 425-444.
- Addams, J. (1907), “Public Recreation and Social Morality”, *Charities and The Commons*, 18, August, s. 492-494.
- Addams, J. (1908), “Public Recreation”, *The Journal of Education*, Vol. 67, No. 17 (1677), April, s. 454.
- Addams, J. (1911a), “Ten Years’ Experience in Illinois”, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 38, Supplement: Uniform Child Labor Laws, July, s. 144-148.
- Addams, J. (1911b), *Twenty Years at Hull-House with Autobiographical Notes*, The New York: MacMillan Company,
- Anderson, L. M. (2006), “ ‘The Playground of Today is the Republic of Tomorrow’: Social Reform and Organized Recreation in the USA, 1890-1930’s” *The Encyclopedia of Informal Education*, <http://infed.org/mobi/social-reform-and-organized-recreation-in-the-usa> (12.07.2015)
- Boston Transcript, (1892), “A Social Settlement: Miss Addams Describes “Hull House” in Chicago Slums,” [shttp://hullhouse.uic.edu/hull/urbanexp/main.cgi?file=viewer.ptt&mime=blank&doc=549&type=print](http://hullhouse.uic.edu/hull/urbanexp/main.cgi?file=viewer.ptt&mime=blank&doc=549&type=print) (14.06.2016)
- Degaan, M. J. (2005), *Jane Addams and the Men of the Chicago s-School, 1892-1918*, Transaction, New Brunswick.

- Dillon, D. (t.y.), "The World's Columbian Exposition and the Spread of the Settlements Movement", Hull-House Archive, University of Illinois, Chicago, http://hullhouse.uic.edu/hull/urbanexp/main.cgi?file=new/show_doc.ptt&doc=227&chap=9 (18.06.2015)
- Elshtain, J. B. (1998), "Jane Addams: A Pilgrim's Progress", *The Journal of Religion*, Vol. 78, No. 3, July, s. 339-360.
- Elshtain, J. B. (Ed.) (2002), "Hull House Firsts", *The Jane Addams Reader*, Jane Addams, New York: Basic Books,
- Feratu, S. ve Martin, S. (2012), "Chicago's Hull House Closes After 120 Years of Service", <https://www.wsws.org/en/articles/2012/02/hull-f08.html> (18.04.2015)
- Foster, S. J. (2001), "Pride and Prejudice: Treatment of Immigrant Groups in United States History Textbooks, 1890-1930", *Education and Culture*, Vol. XVII, No. 1, s. 1-7.
- Gibson, C. ve Lennon E. (1999), "Historical Census Statistics on the Foreign-born Population of the United States: 1850-1990", Population Division U.S. Bureau of the Census Washington, D.C. 20233-8800 February Population Division Working Paper No. 29, (06.03.2016)
- Hecht, S. J. (1982), "Social and Artistic Integration: The Emergence of Hull-House Theatre", *Theatre Journal*, Vol. 34, No. 2, s. 172- 182.
- Horowitz, H. L. (1974), "Varieties of Cultural Experience in Jane Addams' Chicago", *History of Education Quarterly*, Vol. 14, No. 1, Reinterpreting Women's Education, Spring, s. 69-86.
- Junger, R. (2010), *Becoming the Second City: Chicago's Mass New Media, 1833-1898*, University of Illinois Press.
- Kaya, T. (2011), "Chicago Okulu: Chicago'ya Özgü Bir Perspektif", *Sosyoloji Dergisi*, 3. Dizi, 22. Sayı, s. 367-383.
- Knight, L.W. (2014), *Jane Addams: Eylemci Bir Ruh*, Ayizi Kitap, Ankara.
- Koven, S. G. ve Götzke, F. (2010), *American Immigration Policy: Confronting the Nation's Challenges*, Springer, New York.
- Lagemann, E. C. (1994), "Jane Addams: An Educational Biography." Lagemann, E. C. (Ed.), *On Education*, Jane Addams, Transaction Publishers, New Brunswick.
- Linn, J. W. (2000), *Jane Addams: A Biography*, University of Illinois Press, Urbana.
- Lissak, R. (1983), "Myth and Reality: The Pattern of Relationship between the Hull House Circle and the 'New Immigrants' on Chicago's West Side, 1890-1919", *Journal of American Ethnic History*, Vol. 2, No. 2, Spring, s. 21-50.
- Park, R. J. (2007), "'Boys' Clubs Are Better Than Policemen's Clubs': Endeavours by Philanthropists, Social Reformers, and Others to Prevent Juvenile Crime, the Late 1800s to 1917", *The International Journal of the History of Sport*, Vol. 24, No.6, s. 749-775.

- Rayfield, J. A. (1997), "Tragedy in the Chicago Fire and Triumph in the Architectural Response", *Illionis History Teacher*, 4, s. 34-37.
- Recchiuti, J. L. (2007), *Civic Engagement: Social Science and Progressive-Era Reform in New York City*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press,
- Schlup, L. C. ve Ryan, J. G. (Ed.) (2003), *Historical Dictionary of the Gilded Age*, M. E. Sharpe, New York.
- Sevinç, G. ve Fazlıoğlu, A. (2000), "Turkish Participation to 1893 Chicago Exposition", *The Turkish Yearbook of International Relations*, Vol 31, s. 21-30.
- Smith, G. S. (2000), *The Search for Social Salvation: Social Christianity and America, 1880-1925*, Maryland: Lexington Books, Lanham,
- Stanford, M. (2013), "Samuel Barnett's Influence on the American Settlement Movement",
http://www.toynbeehall.org.uk/data/files/About_Toynebee_Hall/Samuel_Barnetts_influence_across_the_pond_1.pdf (21.05. 2016)
- Stankiewicz, M. N. (1989), "Art at Hull House, 1889-1901: Jane Addams and Ellen Gates Starr", *Woman's Art Journal*, Vol. 10, No. 1, s. 35-39.
- Woods, R. A. ve Kennedy, A. J. (Ed) (1911), *Handbook of Settlements*, New York: Russell Sage Foundations,